

Informasjon i samsvar med kravene i kapitalkravsforskriftens
del IX (Pilar 3)

Oppdatert per 31. desember 2009

Hønefoss Sparebank

- din trygghet

Innhold

1	Basel II – Nye kapitaldekningsregler.....	2
2	Konsolidering.....	4
2.1	Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv.....	4
2.2	Forskjeller mellom regnskapsmessig konsolidering og konsolidering etter kapitaldekningsbestemmelsene.....	4
2.3	Begrensninger på overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom konsernselskaper.....	4
3	Ansvarlig kapital og kapitalkrav.....	5
3.1	Ansvarlig kapital.....	5
3.2	Kapitalkrav.....	6
4	Kredittrisiko og motpartsrisiko.....	7
4.1	Definisjon av mislighold og verdifall.....	7
4.2	Metode for beregning av nedskrivninger.....	8
4.3	Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.....	9
4.4	Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid.....	9
4.5	Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier.....	10
4.6	Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier.....	11
4.7	Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål.....	12
4.8	Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav.....	12
4.9	Motpartsrisiko knyttet til derivater.....	13
5	Egenkapitalposisjoner.....	14
6	Styring og kontroll av risiko.....	15
6.1	Formål og prinsipper for ICAAP.....	15
6.2	Styring og kontroll av enkeltrisikoer.....	17
6.2.1	Kredittrisiko.....	17
6.2.2	Markedsrisiko.....	18
6.2.3	Operasjonell risiko.....	18
6.2.4	Konsentrasjonsrisiko.....	18
6.2.5	Eiendomspriserisiko.....	19
6.2.6	Likviditetsrisiko.....	19
6.2.7	Forretningsrisiko.....	19
6.2.8	Omdømmerisiko.....	20
6.2.9	Strategisk risiko.....	20
7	Renterisiko.....	20

1 Basel II – Nye kapitaldekningsregler

Formålet med dette dokumentet er å oppfylle kravene til offentliggjøring av finansiell informasjon etter kapitalkravsforskriftens del IX (pilar 3).

Dette dokumentet gir en beskrivelse av risiko- og kapitalstyring i Hønefoss Sparebank. Nye krav til finansinstitusjonenes beregning av kapitaldekning, Basel II, ble innført i Norge fra 1. januar 2007. Det nye regelverket bygger på en ny standard for kapitaldekningsberegninger fra Bank for International Settlements (BIS). Formålet med det nye kapitaldekningsregelverket er å styrke stabiliteten i det finansielle systemet gjennom:

- Mer risikosensitivt kapitalkrav
- Bedre risikostyring og kontroll
- Tettere tilsyn
- Mer informasjon til markedet

Det nye kapitaldekningsregelverket baseres på tre pilarer:

- Pilar 1: Minimumskrav til ansvarlig kapital
- Pilar 2: Vurderingen av samlet kapitalbehov og individuell tilsynsmessig oppfølging
- Pilar 3: Institusjonenes offentliggjøring av informasjon

Figuren nedenfor illustrerer bankens metoder for å beregne minimumskrav til ansvarlig kapital ihht Pilar 1.

Pilar 1

Pilar 1 omhandler minstekrav til kapitaldekning og er en videreutvikling av det tidligere kapitaldekningsregelverket, Basel I. Det nye forslaget innebærer ingen endring i den grunnleggende konstruksjonen av kapitalkravet, som fortsatt blir 8 %, men det blir noen endringer i regelverket for hva som kan regnes som ansvarlig kapital og sammensetningen av denne. De store endringene gjelder beregningen av kapitalkravet

for kredittrisiko og introduksjonen av et eksplisitt kapitalkrav for operasjonell risiko. Gjeldende krav til kapitaldekning for markedsrisiko berøres i mindre grad av det nye regelverket.

Hønefoss Sparebank beregner kapitalkrav etter standardmetoden i Pilar 1.

Pilar 2

Pilar 2 er basert på to hovedprinsipper. Bankene skal ha en prosess for å vurdere sin totale kapital i forhold til risikoprofil og en strategi for å opprettholde sitt kapitalnivå. I tillegg skal tilsynsmyndighetene gjennomgå og evaluere bankenes interne vurdering av kapitalbehov og strategier, samt overvåke og sikre overholdelse av de myndighetspålagte kapitalkravene. Tilsynet har myndighet til å sette i verk passende tilsynsmessige tiltak om det ikke er tilfreds med resultatet av denne prosessen. Banken har rapportert ICAAP i 2008 og 2009.

Pilar 3

Formålet med pilar 3 er å supplere minimumskravene i pilar 1 og den tilsynsmessige oppfølging i pilar 2. Pilar 3 skal bidra til økt markedsdisiplin gjennom krav til offentliggjøring av informasjon som gjør det mulig for markedet, herunder analytikere og investorer, å vurdere institusjonens risikoprofil og kapitalisering samt styring og kontroll. Kravene til offentliggjøring blir spesielt viktig når bankene i større grad kan benytte egne systemer og metoder for å beregne kapitalkravet.

2 Konsolidering

2.1 Oversikt over datterselskaper, tilknyttede selskaper mv

Hønefoss Sparebank har ett heleiet datterselskap. Dette er et eiendomsmeglerselskap. Selskapet er bokført inn i regnskapet etter egenkapitalmetoden, og hadde i 2009 et årsresultat på 39.000 etter skatt.

Selskaper som er fullt konsolidert - egenkapitalmetoden (datterselskaper)

Navn	Antall aksjer	Bokført verdi	Eierandel	Andel av stemmerett	Forretningskontor	Type virksomhet
Hønefoss Eiendom AS	400	323	100 %	100 %	Hønefoss	Eiendomsmegler

2.2 Forskjeller mellom regnskapsmessig konsolidering og konsolidering etter kapitaldekningsbestemmelsene

Det er benyttet samme prinsipper ved regnskapsmessig og kapitaldekningsmessig konsolidering. Beregning av konsolidert kapitaldekning er foretatt, men rapporteres ikke til Kredittilsynet etter fritak.

2.3 Begrensninger på overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom konsernselskaper

Det er ingen overføring av kapital mellom selskaper i konsern uten etter styrebehandling i morselskap.

For øvrig reguleres adgangen til overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom selskapene i konsernet av den til enhver tid gjeldende lovgivning for bransjen.

3 Ansvarlig kapital og kapitalkrav

3.1 Ansvarlig kapital

Hønefoss Sparebanks ansvarlige kapital består av kjernekapital. Kjernekapitalen utgjøres av sparebankens fond med tillegg av et gavefond.

Spesifikasjon av ansvarlig kapital (tall i tusen NOK)

	Morbank	Konsern
Kjernekapital:		
Sparebankens fond	210.932	210.932
Gavefond	4.000	4.000
Sum balanseført kjernekapital	214.932	214.932
Fradrag i kjernekapital:		
Utsatt Skattefordel	(2.559)	(2.559)
Overfinansiering av pensjonsforpliktelser	(2.834)	(2.834)
Bokført goodwill	-	-
Sum fradrag	(5.393)	(5.393)
Sum kjernekapital	209.539	209.539
Fradrag i tilleggskapital:		
Bokført verdi av ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner og verdipapirforetak.	(11.947)	(11.947)
Sum fradrag	(11.947)	(11.947)
Netto ansvarlig kapital	197.592	197.592
Risikoveid beregningsgrunnlag		
Kreditrisiko (Vektet beløp av eiendeler)	906.225	906.875
Operasjonell risiko	74.725	83.050
Markedsrisiko	-	-
Fradrag i beregningsgrunnlaget		
Bf. verdi av ansv.kapital i andre finansinst.	(11.947)	(11.947)
Nedskrivninger på grupper av utlån	(1.988)	(1.988)
Total beregningsgrunnlag	967.015	975.991
Kapitaldekning	20,43 %	20,25 %

3.2 Kapitalkrav

Tabellen nedenfor viser kapitalkrav for kredittrisiko fordelt på de enkelte engasjementskategoriene slik disse er definert i kapitalkravsforskriften. I tillegg vises kapitalkrav for motpartsrisiko og operasjonell risiko og samlet kapitalkrav.

Minimumskrav til ansvarlig kapital (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Morbank	Konsern
Stater og sentralbanker		
Lokale og regionale myndigheter		
Offentlig eide foretak	956	956
Multilaterale utviklingsbanker		
Internasjonale organisasjoner		
Institusjoner	3.562	3.562
Foretak	6.540	6.540
Massemarkedsengasjementer	1.571	1.571
Engasjementer med pantessikkerhet i bolig	46.808	46.808
Forfalte engasjementer	1.692	1.692
Høyrisiko-engasjementer		
Obligasjoner med fortrinnsrett	655	655
Andeler i verdipapirfond	1.279	1.279
Øvrige engasjementer	9.436	9.488
Sum kapitalkrav for kredittrisiko	72.498	72.550
Kapitalkrav for motpartsrisiko	-	-
Kapitalkrav for operasjonell risiko	5.978	6.644
Fradrag i kapitalkravet	(1.115)	(1.115)
Sum	77.361	78.079

4 Kredittrisiko og motpartsrisiko

4.1 Definisjon av mislighold og verdifall

Definisjon misligholdte engasjement:

Et engasjement anses for å være misligholdt når kunden ikke har betalt forfalte terminer på utlån innen 90 dager etter forfall eller når overtrekk på rammekreditt ikke er inndekket som avtalt innen 90 dager etter at rammekreditten ble overtrukket.

Definisjon øvrige tapsutsatte engasjement:

Et engasjement anses for å være tapsutsatt, selv om det ikke er misligholdt ennå, når det er blitt identifisert objektive bevis på verdifall.

Definisjon verdifall:

Utlån og garantier vurderes etter "Forskrift om regnskapsmessig behandling av utlån og garantier i finansinstitusjoner av 21.12.2004". Utlån måles ved første gangs balanseføring til virkelig verdi (lånebeløpet som er overført til kunden). Ved senere måling vurderes utlån til restverdi med fradrag for antatt verdi av pant. Dersom det foreligger objektive bevis for at et utlån eller en gruppe av utlån har verdifall, foretas nedskrivning for verdifallet. Banken har utarbeidet egne retningslinjer for nedskrivning for tap på utlån og garantier. Retningslinjene omhandler hovedsakelig følgende dimensjoner:

- Personmarked/bedriftsmarked
- Vesentlige/uvesentlige engasjement
- Misligholdte/ikke misligholdte engasjement
- Risikoklasser

Kriterier for beregning av nedskrivninger på individuelle utlån er at det foreligger objektive bevis for verdifall. Objektive bevis på at et utlån har verdifall inkluderer, ifølge utlånsforskriften, observerbare data banken har kjennskap til om følgende tapshendelser:

- a) Vesentlige finansielle problemer hos debitor.
- b) Betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd.
- c) Innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller andre avtalevilkår som følge av finansielle problemer hos debitor.
- d) Det anses som sannsynlig at debitor vil inngå gjeldsforhandling, annen finansiell restrukturering eller at debtors bo blir tatt under konkursbehandling.

4.2 Metode for beregning av nedskrivninger

Nedskrivningsbeløpene beregnes som forskjellen mellom balanseført verdi og vurdert verdi av pant. Ved beregningen av de fremtidige kontantstrømmene vurderes sikkerhetene til påregnelig salgspris fratrasket salgskostnader.

Identifiseringen av tapsutsatte engasjement tar hovedsakelig utgangspunkt i tapshendelser som foreligger på balansedagen, men objektive bevis på manglende fremtidig oppgjørsevne hos debitor vurderes også. Banken foretar kvartalsvise vurderinger av vesentlige engasjement med tanke på individuelle og gruppevise nedskrivninger.

Nedskrivning på grupper av utlån foretas dersom det foreligger objektive bevis for verdifall i den aktuelle utlånsgruppen. Banken har forsøkt å dele inn bankens utlån i grupper med tilnærmet like risikoegenskaper med hensyn til debitorenes evne til å betale ved forfall. Følgende risikogrupper benyttes:

- Personkunder
- Primærnæringer
- Industri
- Bygg/Anlegg
- Eiendomsdrift/finansiell tjenesteyting
- Øvrige næringer

Verdifall for grupper av utlån beregnes med prosentandeler av volum på engasjementer med mislighold i form av restanse og overtrekk ut over 30 dager. I tillegg beregnes det prosentandeler av engasjement til privatpersoner og foretak med vekting 100%. Til fradrag kommer engasjement som vurderes individuelt.

4.3 Engasjementer fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp etter individuelle nedskrivninger fordelt på engasjementstyper, typer av motparter og geografiske områder.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper, geografiske områder og typer av motparter (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Utlån og fordringer	Ubenyttede rammer	Garantier	Sum
Privat/Husholdning	1.440.806	59.883	6.771	1.507.461
Omsetning og drift av fast eiendom	66.550	3.075		69.625
Varehandel, reparasjon av motorvogner	30.044	2.548	3.318	35.910
Tjenesteytende næringer ellers	25.568	2.899	468	28.935
Jordbruk og tilknyttede tjenester	16.632	1.612		18.244
Faglig og finansiell tjenesteyting	12.781	2.486	45	15.312
Transport ellers og lagring	8.125	613	1.404	10.142
Bygge- og anleggsvirksomhet.	7.475	367	33	7.875
Utvikling av byggeprosjekter	4.322	10		4.332
Industri	2.968	120	117	3.205
Forretningsmessig tjenesteyting.	2.133	1.146	62	3.340
Skogbruk og tilknyttede tjenester	1.303	150		1.453
Informasjon og kommunikasjon	839	208	101	1.148
Overnattings- og serveringsvirksomhet	558	248	165	971
Terra BoligKreditt	0	0	0	0
Sum	1.620.102	75.366	12.483	1.707.951
Buskerud	1.233.170	60.056	12.229	1.305.455
Øvrige deler av Norge	378.411	13.059	254	391.724
Utland	8.521	2.252	0	10.773
Sum	1.620.102	75.366	12.483	1.707.951
Gjennomsnitt ²	1.573.352	67.182	12.418	1.652.952

4.4 Engasjementer fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid

Matrisen viser beløp for ulike engasjementstyper fordelt på løpetid.

Engasjementer¹ fordelt på engasjementstyper og gjenstående løpetid (beløp i tusen kroner)

Engasjementstyper	Inntil 1 måned	1-3 måneder	3-12 måneder	1-5 år	Over 5 år	Uten løpetid	Sum
Utlån og fordringer	178.107	13.999	72.421	312.034	1.043.541		1.620.102
Ubenyttede rammer			9.466		65.899		75.366
Garantier						12.483	12.483
Sum	178.107	13.999	81.887	312.034	1.109.440	12.483	1.707.951

1 Etter individuelle nedskrivninger

4.5 Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier

Matrisen viser misligholdte utlån og individuelle nedskrivninger på utlån samt avsetninger på garantier fordelt på typer av motparter og geografiske områder.

Mislighold, nedskrivninger og avsetninger på garantier (beløp i tusen kroner)

Type motpart	Misligholdte engasjementer	Engasjementer med nedskrivninger	Samlede nedskrivninger ¹	Resultatførte nedskrivninger ¹ siste år	Garantier med avsetning ²	Avsetninger på garantier
Jordbruk og tilknyttede tjenester	1				-	-
Bygge- og anleggsvirksomhet.	46				-	-
Varehandel, reparasjon av motorvogner	1.048	672	573	581	-	-
Overnattings- og serveringsvirksomhet				1		
Forretningsmessig tjenesteyting.	158					
Privat/Husholdning	18.026	1.790	438	1.116		
Terra BoligKreditt					-	-
Sum	19.279	2.463	1.011	1.697	-	-
Ringerike	15.235	1.715	364	716	-	-
Buskerud for øvrig	-	-	-	-	-	-
Øvrige deler av Norge	4.044	748	647	979	-	-
Utland	-					

1 Kun individuelle nedskrivninger

2 Samlet garantibeløp der det er foretatt avsetning.

4.6 Endringer i nedskrivninger og avsetninger på garantier

Endringer i nedskrivninger på individuell utlån og avsetninger på garantier siste år (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Inngående balanse	500	-	500
+Økte nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	511	-	511
+Nye nedskrivninger på individuelle utlån/ avsetninger på garantier	365	-	365
-Konstatert tap på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	365	-	365
-Tilbakeføring på tidligere individuelle nedskrivninger/avsetninger på garantier	-	-	-
Utgående balanse	1.011	-	1.011

Endringer i nedskrivning på grupper av utlån siste år (beløp i tusen kroner)

Inngående balanse	1.634
+/- Periodens nedskrivninger på grupper av utlån	355
Utgående balanse	1.989

Årets nedskrivninger og gjenvinning på tidligere års nedskrivninger (beløp i tusen kroner)

	Utlån	Garantier	Sum
Periodens endring i individuelle nedskrivninger/avsetninger	511	-	511
Periodens endring i gruppenedskrivninger	355	-	355
Periodens konstaterte tap som det tidligere år er foretatt individuell nedskrivning for	365	-	365
Periodens konstaterte tap som det tidligere år ikke er foretatt individuell nedskrivning for	651	-	651
Periodens inngang på tidligere års konstaterte tap	186	-	186
Periodens tapskostnad	1.696	-	1.696

4.7 Bruk av offisiell rating for kapitaldekningsformål

Etter standardmetoden vil kapitalkravet kunne avhenge av motpartens offisielle rating. Offisiell rating vil i liten grad være aktuelt for bankens lånekunder, men kan være aktuelt for utstedere av verdipapirer banken plasserer i. I så fall er det rating fra Standard & Poor's, Moody's og/eller Fitch som er aktuelle. Hønefoss Sparebank har per rapporteringstidspunktet ingen engasjementer hvor ratingen påvirker kapitaldekningen.

4.8 Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelse av kapitalkrav

Matrisen viser samlet engasjementsbeløp før og etter at det er tatt hensyn til sikkerheter samt engasjementsbeløp som er fratrasket den ansvarige kapitalen.

Engasjementsbeløp og bruk av sikkerheter m.v. ved fastsettelsen av kapitalkrav (beløp i tusen kroner)

Engasjementskategorier	Engasjement s-beløp før sikkerheter	Engasjements- beløp etter sikkerheter	Fratrukket den ansvarlige kapitalen	Benyttede ratingbyråer	Andel sikret med pant ¹	Andel sikret med garantier ¹
Stater og sentralbanker	77.961	77.961		ingen	0 %	0 %
Lokale og regionale myndigheter				ingen	0 %	0 %
Offentlig eide foretak	11.946	11.946		ingen	0 %	0 %
Multilaterale utviklingsbanker				ingen	0 %	0 %
Internasjonale organisasjoner				ingen	0 %	0 %
Institusjoner	71.423	71.423	11.947	ingen	0 %	0 %
Foretak	96.480	96.339		ingen	0 %	0 %
Massemarkedsgasjementer	60.304	60.304		ingen	0 %	0 %
Engasjementer med pantesikkerhet i e	1.452.178	1.452.178		ingen	100 %	0 %
Forfalte engasjementer	20.863	19.859		ingen	95 %	0 %
Høyrisiko-engasjementer				ingen	0 %	0 %
Obligasjoner med fortrinnsrett	93.663	93.663		ingen	0 %	0 %
Andeler i verdipapirfond	38.371	38.371		ingen	0 %	0 %
Øvrige engasjementer	135.083	134.954		ingen	0 %	0 %
Sum	2.058.272	2.056.998	11.947			

1 Her tas kun hensyn til garantier og pant som har betydning for beregning av kapitalkrav. Andel regnet av engasjementsbeløp før sikkerheter.

Hovedtyper av pant som benyttes for kapitaldekningsformål er pant i bolig og fritidseiendom. Garantier har i liten grad betydning for kapitaldekningen. I noen tilfeller benyttes garantier fra banker eller regionale myndigheter. Hønefoss Sparebank benytter ikke kredittderivater.

Banken foretar ikke motregning av eksponeringer i eller utenfor balansen ved beregning av kapitalkrav for kredittrisiko. Verdivurdering av sikkerheter tar utgangspunkt i sikkerhetens markedsverdi. Sikkerhetsobjekter som er ukjente for oss, skal dokumentere sin verdi gjennom offentlig takst. På eiendommer i vårt primærmarked benyttes, i tillegg til takst, bankens egen markedskunnskap ved fastsettelse av verdi.

Verdivurdering av boligeiendommer oppdateres ved vesentlige endringer i markedet og minst hvert tredje år.

Det tas hensyn til konsentrasjonsrisiko i bankens ICAAP, likevel slik at konsentrasjonsrisiko som følge av konsentrasjon av typer av sikkerheter ikke eksplisitt tilordnes kapitalbehov.

4.9 Motpartsrisiko knyttet til derivater

Hønefoss Sparebank har ikke derivater med positiv verdi for banken. Det er derfor ikke beregnet motpartsrisiko.

Samlet volum med rentesikringsavtaler er TNOK 33446. Derivatene har en samlet verdi på TNOK 79.

Motpartsrisiko ved derivatkontrakter

Beløp i tusen kroner		Virkelig verdi ¹
Før motregning		79
Etter motregning		79

1 Med virkelig verdi før motregning forstås summen av virkelig verdi av alle kontrakter med positiv verdi.

Virkelig verdi etter motregning er summen av virkelige netto positive verdier mot hver enkelt motpart.

5 Egenkapitalposisjoner

Bankens beholdning av aksjer og andeler er klassifisert som omløpsportefølje og anleggsaksjer(strategisk formål.)

Omløpsportefølje er vurdert til det laveste av markedsverdi (børsverdi 31.12) og kostpris på porteføljenivå. Porteføljenivået vurderes for hhv grunnfondsbevis og aksjer/aksjefond for øvrig.

Beholdning for strategisk formål nedskrives dersom antatt verdi er lavere enn kostpris, og verdifallet ikke anses forbigående.

Egenkapitalposisjoner

<i>Beløp i tusen kroner</i>	Bokført verdi	Virkelig verdi	Realisert gevinst/ -tap i perioden	Urealisert gevinst/ -tap	Herav medregnet i kjemekapital ¹	Herav medregnet i tilleggskapital ¹
Aksjer og andeler - omløpsportefølje	45.343	45.529	622	2.416	3.039	-
- børsnoterte aksjer	6.604	6.557	622	2.416	3.039	-
- andre aksjer og andeler	38.739	38.972	-	-	-	-
Aksjer og andeler - strategisk formål	27.237	27.051	-	-	-	-
- børsnoterte aksjer	222	222	-	-	-	-
- andre aksjer og andeler	27.016	26.829	-	-	-	-

1 "Herav" sikter til urealiserte gevinster/tap

6 Styling og kontroll av risiko

6.1 Formål og prinsipper for ICAAP

ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Process) er bankens egen prosess for å vurdere bankens kapitalbehov. Denne kapitalbehovsvurderingen skal være fremoverskuende, og dette innebærer at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til bankens nåværende og fremtidig risikoprofil. Det er derfor et overordnet prinsipp at banken i tillegg til å beregne behovet ut fra gjeldende eksponering (eventuelt rammer) også må vurdere kapitalbehovet i lys av planlagt vekst, eventuelle besluttede strategiske endringer m.v.

Fremtidige tap kan deles inn i forventede tap og uventede tap. Forventede tap kan betraktes som en driftskostnad og forutsettes dekket over den løpende driften. Den løpende driften kan også betraktes som et førstelinje-forsvar mot uventede tap. I kapitalbehovsvurderingen legges det imidlertid til grunn at uventede tap ikke dekkes over driften, med skal dekkes av kapital. Kapitalbehovsvurderingen innebærer følgelig at banken beregner hvor mye kapital som trengs for å dekke opp for fremtidige uventede tap.

Disse beregningene gjøres på ulike måter for ulike risikoer, og er basert på ulike forutsetninger. Det er en implisitt forutsetning om at det ikke beregnes kapital som dekker alle tenkelige tapsutfall. Det er imidlertid benyttet konservative forutsetninger i beregningene.

Ved beregning av samlet kapitalbehov (for alle risikoene) kan det argumenteres for at de ulike risikoene ikke vil materialisere seg samtidig, og at det derfor eksisterer diversifikasjonseffekter som innebærer at det samlede kapitalbehovet er lavere enn summen av kapitalbehovet for de enkelte risikoene. Banken har imidlertid valgt å legge en konservativ tilnærming til grunn, og ser derfor bort fra slike effekter.

Med risikotoleranse forstås størrelsen på den risikoen banken er villig til å ta i sin virksomhet for å nå sine mål. Risikotoleransen kommer til uttrykk i rammeverket for virksomheten, herunder i begrensninger i vedtekter, policyer, fullmakter, retningslinjer og rutiner. For noen av risikoene er det vanlig å fastsette kvantitative begrensninger på risiko, for eksempel kvantitative rammer for markedsrisiko, rammer for store engasjement, rammer for eksponering mot enkeltbransjer osv. For andre risikotyper er det mer naturlig å benytte kvalitative begrensninger. Slike begrensninger angir hvor langt man er villig til å strekke seg på enkeltrisikoer, og representerer derfor en beskrivelse av risikotoleransen for disse enkeltrisikoene. Bankens risikotoleranse er forsøkt reflektert i kapitalbehovet som beregnes for hver enkelt risiko.

Banken har videre, basert på en overordnet risikotoleranse, etablert et ønsket nivå for kapital. Dette nivået er benevnt bankens kapitalmål.

I fastsettingen av bankens kapitalmål inngår bankens internt beregnede kapitalbehov, men banken gjør i tillegg en vurdering av forventninger og krav fra bankens omgivelser. Bankens overordnede risikotoleranse innebærer at kapitalmålet alltid vil være høyere enn bankens internt beregnede kapitalbehov.

Bankens kapitalmål og overordnede retningslinjer for kapitalbehovsvurderingen er vedtatt av bankens styre. Administrasjonen gjennomfører de relevante vurderinger og beregninger og fremlegger dette for styret. En slik gjennomgang gjøres minst én gang per år. Styret er aktivt med i prosessen, og vi benytter ekstern revisor i kvalitetssikringen av arbeidet.

Bankens interne kapitalbehovsvurdering innebærer en analyse og bergning av kapitalbehov for følgende risikoer:

- Kredittrisiko
- Markedsrisiko
- Operasjonell risiko
- Konsentrasjonsrisiko
- Eiendomspriserisiko
- Likviditetsrisiko
- Forretningsrisiko
- Omdømmerisiko
- Strategisk risiko

Beregning av kapitalbehov for enkeltrisikoer gjøres ved hjelp av ulike metoder, herunder bruk av stresstester i form av følsomhetsanalyser. I slike følsomhetsanalyser fokuseres det på betydningen av endringer i én enkelt variabel. I tillegg til dette gjennomfører banken stresstesting i form av scenarioanalyse som er ment å vise betydningen for banken samlet sett av samtidige endringer i flere relevante faktorer. Bankene gjennomfører også egne stresstester av likviditetsrisiko.

6.2 Styring og kontroll av enkeltrisikoer

I det følgende gis en gjennomgang av bankens håndtering av de enkelte risikoene.

Hønefoss Sparebank er en forholdsvis liten kredittinstitusjon. Det er derfor et overordnet mål for styret at bankens kredittpolicy innebærer forsvarlig risiko. Banken har utarbeidet eget regelverk som bidrar til begrensninger og styring av den finansielle risiko. Finansiell risiko deles inn i kredittrisiko, likviditetsrisiko og markedsrisiko. Markedsrisiko består igjen av renterisiko, valutarisiko og aksjekursrisiko. Nedenfor følger en beskrivelse av de ulike typer risiki, og hvordan banken har håndtert disse.

Risikostyringsfunksjonen er organisert som en integrert del av bankens internkontroll-opplegg. Ansvarlig avdelingsleder forestår her avviksrappoterering til banksjef, som igjen sørger for videre rapportering til bankens styre i de situasjonene der det er påkrevet.

6.2.1 Kredittrisiko

Kredittrisiko defineres som risiko for tap knyttet til at kunder eller andre motparter ikke kan gjøre opp for seg til avtalt tid og i henhold til skrevne avtaler, og at mottatte sikkerheter ikke dekker utestående krav. Denne typen risiko knytter seg hovedsakelig til større privat- og næringsengasjement, men også til bankens plasseringer i verdipapirer.

Vårt regelverk, både i kreditthåndboken og i reglene for virksomheten på verdipapirmarkedet, gir klare begrensninger i volum og krav til sikkerhet. En stor del av bankens utlån er sikret ved pant i fast eiendom, ved årsskiftet er kun ca 1 % av våre utlån gitt uten noen form for sikkerhet. Dette dreier seg om små lønnskantilån og kreditter gitt på såkalte standardiserte vilkår samt mindre forbrukslån.

Bankens obligasjonsportefølje er anskaffet for å sikre en nødvendig likviditetsbuffer, og består av obligasjoner utstedt av andre kredittinstitusjoner, kommuner og industriselskaper. Det knytter seg liten til middels kredittrisiko til denne porteføljen. Ved årsskiftet er porteføljen vurdert til det laveste av kostpris og markedspris.

Både person- og bedriftskundene blir risikoklassifiserte. Risikoklassifiseringssystemet gjør banken bedre i stand til å beregne og styre risiko innenfor utlånsområdet. Personkundene klassifiseres ut fra sikkerheter og betalingsevne. Næringskundene blir først analysert i forhold til siste års regnskap. Deretter tas det hensyn til realisasjonsrisikoen, det vil si hvor stor andel av engasjementet som eventuelt ikke er sikret ved pant. På grunnlag av regnskapsanalysen og sikkerhetene får næringskundene tildelt en risikoklasse. Både person- og næringskunder blir delt inn i følgende tre risikoklasser: Lav risiko, middels risiko og høy risiko.

6.2.2 Markedsrisiko

Markedsrisiko defineres som risiko for tap i markedsverdier knyttet til porteføljer av finansielle instrumenter som følge av svingninger i aksjekurser, valutakurser, renter og råvarepriser.

6.2.2.1 Aksjekursrisiko

Aksjekursrisikoen omhandler risiko i forhold til aksjer, aksjefond og pengemarkedsfond. Disse deles gjerne inn i handelsportefølje, øvrige omløpsmidler og anleggsmidler, men Hønefoss Sparebank har kun papirer i de to sistnevnte porteføljene.

Omløpsporteføljen består av pengemarkedsfond hvor banken har plassert deler av sin overskuddslikviditet. Disse pengemarkedsfondene inngår som en del av bankens likviditetsreserve. Størrelsen på og kursutviklingen for denne beholdningen inngår i den månedlige rapporteringen til bankens styre. Anleggsbeholdningen består hovedsakelig av aksjer i strategiske selskaper.

Bankens virksomhet innen verdipapirmarkedet var på et lavt nivå i 2009. Virksomheten styres av egne regler fastsatt av styret, og det er gitt klare fullmakter og volumbegrensninger på området.

6.2.2.2 Valutarisiko

Banken har gjennom året hatt posisjoner i valuta utover kjøp og salg av reisevaluta til våre kunder. Disse posisjonene har begrenset seg til en verdi på inntil MNOK 2,0 gjennom året. Banken hadde ikke valutaposisjoner ved årsskiftet. Valutarisikoen vurderes som minimal.

6.2.3 Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres som risikoen for tap som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Tapet kan være forårsaket av bevisste eller ubevisste handlinger/hendelser.

Operasjonell risiko blir en form for "restrisiko" som ikke dekkes av de øvrige risikoområdene. Risikoen styres ved at det foretas løpende kontroller med utgangspunkt i bankens etablerte internkontroll-rutiner. Avdekkede avvik rapporteres løpende via avdelingslederne til banksjef, som igjen i enkelte situasjoner rapporterer videre til bankens styre.

6.2.4 Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisikodefineres som risiko for tap som følge av konsentrasjon om:

- Enkeltkunder
- Enkelte bransjer
- Geografiske områder

Banken har ingen kundeengasjement som kvalifiserer som stort engasjement. Imidlertid har banken 1 stort engasjement i form av en post i Terra Sparebank (pengemarkedsfond.)

Ekstra konjunkturutsatte bransjer har vi definert til å omfatte hotell/restaurant og transport. Banken har begrensede eksponeringer i disse næringene.

Vi har vurdert om vi har en hjørnesteinsbedrift i vårt marked. Styret har kommet fram til at så ikke er tilfelle.

Banken har utlån i primærområdet (Ringerike, Hole og Jevnaker kommuner) på 80%. Øvrige utlån er fordelt på Oslo og resten av landet. Vi mener dette gir en god risikospredning.

6.2.5 Eiendomsprisrisiko

Denne risikotypen defineres som risiko for uventet verdifall på institusjonens eiendommer eller porteføljer av eiendomsinvesteringer. Eiendomspris risiko knyttet til utlån til eiendomssektoren eller eiendeler som sikkerhet dekkes under kredittrisiko og konsentrasjonsrisiko. Banken eier et eget bankbygg som er bokført til 12,3 mill kroner. Et verdifall på denne eiendommen anses å være en lav risiko.

6.2.6 Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko defineres som risikoen for at en bank ikke klarer å oppfylle sine forpliktelser og/eller finansiere økninger i eiendelene uten at det oppstår vesentlige ekstraomkostninger i form av prisfall på eiendeler som må realiseres, eller i form av ekstra dyr finansiering. Nivået på institusjonens ansvarlige kapital vil være en sentral forutsetning for å kunne tiltrekke seg nødvendig funding til enhver tid.

En solid og veldrevet bank vil normalt ha lett tilgang til trekkrettigheter og nødvendige kreditter. Høsten 2008 var situasjonen i markedet helt spesiell med en periode med begrensede tilgjengelige midler i markedet. Situasjonen har i 2009 blitt bedre. Marginene har kommet betydelig ned fra toppen i 2008. Det er likevel grunnlag for en viss generell årvåkenhet i markedet da det i skrivende stund ser ut til at marginene skal litt ut i takt med en økende usikkerhet rundt gjeldssituasjonen til enkelte av landene i eurosonen.

Styret ser det som en sentral oppgave å øke ordinære innskudd fra kunder slik at behovet for innlån fra markedet reduseres.

Bankens styre vurderer likviditetsrisikoen i Hønefoss Sparebank som begrenset. Styret får månedlige rapporter om likviditetssituasjonen i banken.

6.2.7 Forretningsrisiko

Forretningsrisiko defineres som risikoen for uventede inntekstsvingninger ut fra andre forhold enn kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko. Risikoen kan opptre i ulike forretnings- eller produktsegmenter og være knyttet til konjunktursvingninger og endret kundeatferd. Risikoen vurderes av bankens styre en gang hvert år eller oftere ved behov.

6.2.8 Omdømmerisiko

Omdømmerisiko defineres som risiko for svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, eiere og myndigheter.

Omdømmerisiko vurderes årlig av bankens styre og anses som lav.

Det gjøres en kundetilfredshetsundersøkelse årlig som banken kommer svært godt ut av. I tillegg følger man opp ratinger foretatt av større kreditt-institusjoner.

6.2.9 Strategisk risiko

Risiko for uventede tap eller sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp.

Banken anser risikoen for sviktende inntjening i forhold til prognoser knyttet til vekstambisjoner, inntreden i nye markeder eller oppkjøp som lav.

7 Renterisiko

Hønefoss Sparebank har identifisert følgende kilder til renterisiko:

- Utlån til kunder/andre banker
- Rentebærende plasseringer i verdipapirer
- Innskudd fra kunder
- Rentebærende verdipapirgjeld
- Annen rentebærende gjeld
- Derivater

Renterisiko på utlån til kunder oppstår i tilknytning til både flytende og fastforrentede utlån. I henhold til finansavtaleloven (gjeldende for privatpersoner) har banken en varslingsfrist på 6 uker før en eventuell renteøkning på utlån kan iverksettes. I renterisikomålingene betrakter derfor banken utlån med flytende rente å ha en durasjon på 0,12. Fastrenteutlån er fordelt etter rentebindingstid i Orbof 11 og en vektet durasjon er beregnet til 3,76.

Bankens plasseringer i rentebærende verdipapirer består hovedsakelig av papirer med flytende rente som reguleres kvartalsvis. Fra vår meglerforbindelse mottar vi månedlige kurs- og renterisikooversikter som inngår i bankens styring av renterisiko.

Renterisiko knyttet til kundeinnskudd oppstår også i tilknytning til både flytende og fastforrentede avtaler. Når det gjelder kundeinnskudd er imidlertid varslingsfristen i finansavtaleloven på bare 14 dager, renterisikoen på innskudd med flytende rentevilkår er derfor betraktelig lavere enn den tilsvarende risikoen på utlån. Banken benytter en durasjon på 0,04 ved beregning av renterisiko på innskudd. Renterisikoen knyttet til fastrenteinnskudd er noe høyere. Her opererer banken med rentebindingsperioder fra 3 – 12 måneder. På grunn av den relativt korte bindingstiden har vi p.t. ikke benyttet renteswapper her.

All rentebærende verdipapirgjeld med ett unntak er lagt ut med flytende rente knyttet til 3 måneders NIBOR og kvartalsvise rentejusteringer. Banken har et F-lån på MNOK 50 som ligger med fast rente, samt et F-lån på MNOK 70 som ligger flytende. Rentesikring av innlån vurderes fortløpende.

Banken måler renterisikoen ved at det beregnes en gjennomsnittlig durasjon (tid til neste renteendring) for de forskjellige rentebærende postene. Durasjonen benyttes så til å simulere betydningen av en økning eller reduksjon i rentenivået på 1 %-poeng.

Renterisikoen styres etter vedtatte rammer og begrensninger (hovedsakelig basert på bankens forvaltningskapital) i egne policyer.

Renterisiko

Eiendeler	i tusen kroner ¹
Utlån til kunder med flytende rente	(1.799)
Utlån til kunder med rentebinding	(2.323)
Rentebærende verdipapirer	(613)
Øvrige rentebærende eiendeler	-
Gjeld	
Innskudd med rentebinding	123
Andre innskudd	395
Verdipapirgjeld	1.878
Øvrig rentebærende gjeld	1.944
Utenom balansen	
Renterisiko i derivater	1.154
Sum renterisiko	759

1 Renterisiko er beregnet som et anslag på verdiendring ved ett prosentpoengs økning i renten.